

Michał M. Kosman, *Konflikt rosyjsko-ukraiński o Krym (2014–2019). Wybrane aspekty z uwzględnieniem stanowiska Niemiec*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2020, ss. 132.

Publikacja autorstwa M. M. Kosmana poświęcona jest tematyce stosunków rosyjsko-ukraińskich, a w szczególności wydarzeniom na Krymie od 2014 r. oraz reakcjom na nie niemieckich kręgów politycznych i gospodarczych. Stanowi ona interesujące studium pozwalające na pogłębienie wiedzy na temat czynników determinujących rozwój konfliktu rosyjsko-ukraińskiego i relacji Zachodu z Moskwą.

Recenzowana monografia posiada konstrukcję chronologiczno-problemową i składa się z trzech rozdziałów, poprzedzonych wstępem, z zakończenia oraz bibliografii. We wstępie Autor w zwięzły sposób przedstawia zagadnienia omawiane w poszczególnych rozdziałach. Wskazuje też na wykorzystane w pracy dokumenty i opracowania naukowe.

Rozdział pierwszy, zatytułowany „Rozpad ZSRR i główne wyzwania stosunków rosyjsko-ukraińskich”, ma charakter wprowadzający. Autor przybliży w nim kwestie związane z dążeniami Ukrainy do uzyskania niepodległości (począwszy od okresu pierestrojki do rozpadu Związku Radzieckiego w 1991 r.), a także czynniki decydujące o trudnych relacjach rosyjsko-ukraińskich. W końcowej jego części omawia uregulowania traktatowe istotne z punktu widzenia bezpieczeństwa Ukrainy, tj. memorandum budapesztańskie z 1994 r. i traktat dobrosąsiedzki z Rosją z 1997 r.

W rozdziale drugim, pt. „Rozwój wydarzeń na Krymie od 2014 r.”, Autor przedstawia genezę i przebieg rosyjsko-ukraińskiego sporu o status i przynależność państwową Krymu. Autor opisuje w nim m.in. aneksję Krymu i reakcje na nią organizacji międzynarodowych (Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Organizacji Narodów Zjednoczonych, Unii Europejskiej), a także problemy ekonomiczne i infrastrukturalne wynikające z integracji Krymu z Federacją Rosyjską. Poza tym zwraca uwagę na sytuację Tatarów krymskich po aneksji, jak również postępowania przed trybunałami międzynarodowymi w sprawach o konfiskatę mienia i jego nacjonalizację oraz naruszeń praw człowieka. W końcowym fragmencie Autor wskazuje na inne istotne kwestie związane z konfliktem rosyjsko-ukraińskim, tj. spór o dobra kultury znajdujące się na Krymie oraz konflikt o żeglugę na Morzu Azowskim.

W ostatnim – trzecim rozdziale, zatytułowanym „Stanowisko Niemiec wobec konfliktu rosyjsko-ukraińskiego”, Autor na wstępie ukazuje relacje ukraińsko-niemieckie w czasie obu wojen światowych, a następnie przedstawia stosunek niemieckich kręgów politycznych i gospodarczych oraz opinii publicznej i kręgów eksperckich do konfliktu rosyjsko-ukraińskiego. Bardzo interesującym jest tabelaryczne zestawienie wyników badań ankietowych niemieckiej opinii publicznej z przełomu lat 2014/2015 (s. 86–88). W dalszej części rozdziału Autor opisuje udział Niemiec w rozmowach pokojowych w kwartecie normandzkim (tj. między Rosją, Ukrainą, Francją i Niemcami), a także porównuje stanowiska najważniejszych niemieckich partii politycznych wobec Rosji i konfliktu na wschodniej Ukrainie.

W zakończeniu Autor podsumowuje swe rozważania, wskazując na międzynarodowe skutki konfliktu rosyjsko-ukraińskiego i jego przewlekły charakter. Przedstawia wnioski końcowe dotyczące stosunków Zachodu z Federacją Rosyjską, w szczególności skupiając się na ewolucji polityki Niemiec wobec Moskwy.

Publikację wieńczy bardzo obszerna bibliografia, złożona z trzech części, tj. dokumentów, opracowań naukowych i pozostałych opracowań. Podstawę źródłową pracy, jak wskazuje Autor, stanowią w szczególności: porozumienia międzynarodowe, przemówienia, programy po-

lityczne, a także liczne monografie, artykuły pochodzące z czasopism naukowych i stron internetowych placówek naukowych, artykuły prasowe oraz inne materiały pozyskane ze stron internetowych właściwych instytucji (s. 118).

Recenzowana praca w sposób rzetelny i skrupulatny omawia najważniejsze zagadnienia związane z konfliktem rosyjsko-ukraińskim o Krym z uwzględnieniem perspektywy niemieckiej. Monografia systematyzuje i porządkuje dotychczasową wiedzę dotyczącą obranej tematyki, wnosząc jednocześnie istotny wkład w stan badań niemcoznawczych w Polsce.

Publikacja ta jest niezwykle istotną ze względu na aktualność podejmowanych zagadnień. Wyróżnia ją również wieloaspektowe podejście Autora, który porusza zarówno kwestie formalno-prawne i polityczne związane z eskalacją kryzysu na Ukrainie, ale także ekonomiczne, społeczne czy kulturowe.

Podsumowując, omawiana praca stanowi dzieło niezwykle wartościowe i godne polecenia czytelnikom zainteresowanym polityką międzynarodową. Cieszy zapewnienie Autora, wyrażone we wstępie, mówiące o chęci przeprowadzenia dalszych pogłębionych analiz konfliktu rosyjsko-ukraińskiego.

ANNA RATAJCZAK

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu